

TRŽIŠTE RADA TEORIJSKI PRISTUP

Marija Bušelić

ANITA RADMAN PEŠA
docentica, Odjel za ekonomiju
Sveučilište u Zadru
Splitska 1, 23 000 Zadar
Hrvatska
apesa@unizd.hr

Prikaz knjige
UDK: 331.5

Tržište rada nikada ranije nije toliko zaokupljalo ekonomske teoretičare i širu javnost kao danas s obzirom na recentna političko-ekonomska zbivanja uoči i nakon svjetske krize 2008./2009. godine kada je nezaposlenost u nekim zemljama gotovo dostigla postotak prve velike svjetske krize dvadesetih godina prošlog stoljeća. Procesi globalizacije i ubrzan razvoj novih tehnologija postavljaju pred ekonomiste nove izazove među kojima se posebno ističu problemi radne snage. Neka radna mjesta nestaju, a rađaju se neka nova koja često više nisu ograničena ni određenim mjestom ni propisanim radnim vremenom. Radno mjesto postaje virtualno, ali i uvelike vezano uz mrežnu tehnologiju. Radno vrijeme određeno je rokom do kojeg je posao potrebno obaviti, a ne više kao nekad, klasičnim okvirom dnevnoga rada od 8 do 17 sati. Naglasak se danas stavlja na činjenicu da "posao treba obaviti" uz "minimalne troškove", a ne više gdje i kada se posao obavlja.

Vrsna autorica i ekonomistica prof. dr. sc. Marija Bušelić upozorava kako je u ovom udžbeniku dan naglasak analize tržišta rada na teorijski pristup kako bi se bolje razumjela suvremena problematika fenomena tržišta rada jer bi kvantitativna analiza zahtijevala opsežnu obradu velikog broja podataka koji su vrlo dinamične naravi te bi takva analiza bila kratkog vijeka trajanja. Autorica knjige *Tržište rada* (teorijski pristup) prof. dr. sc. M. Bušelić dobro poznaje problematiku radne snage i upozorava kako se ranije radna snaga promatrala kao pojedinačni omjer broja zaposlenih i nezaposlenih, a danas je to složeni odnos dionika tržišta rada koji čine cjelokupno društvo uz različite gospodarske, tehnološke, socijalne, političke i ekološke čimbenike.

Autorica upozorava, na tragu drugih recentnih istraživanja, na potrebu ublažavanja produbljivanja neravnoteže u razdiobi dohotka i korištenju raspoloživih i ograničenih resursa. Osim toga, autorica tvrdi kako je rad jedan od temeljnih faktora ljudskog života koji utječe na razvoj stanovništva u cjelini, ali i na očuvanje obitelji kao temeljne jedinice društva te ponašanje pojedinca u novonastalim uvjetima 21. stoljeća.

Dobrovoljne ili nedobrovoljne migracije, promoviranje sve veće radne mobilnosti, školovanje i cjeloživotno obrazovanje, izbor zanimanja u suvremenim promjenjivim uvjetima, rad temeljen na znanju, intelektualni kapital i učeća organizacija koji postaju presudnim čimbenikom natjecateljskih sposobnosti unutar gospodarskog sustava, dio su suvremenog pregleda tržišta rada.

U prvom poglavlju knjige pod nazivom *Pojam i razvoj tržišta rada* daje se razvoj pojma tržišta rada i povijesni pregled problematike rada od 16. stoljeća do danas, preko Adama Smitha, Karla Marxa i drugih, ali i regionalne prilike razvoja tržišta rada od socijalizma, preko tranzicije, tj. pretvorbe iz društvenoj u privatno vlasništvo u Republici Hrvatskoj.

Drugo poglavlje, *Teorijski pristupi tržištu rada*, započinje teorijom savršeno konkurentnog tržišta rada, preko razdoblja nesavršeno konkurentnog okruženja u tržišnom gospodarstvu koje se temelji na kritičkoj analizi klasične teorije od strane Keynesa. Slijedi pregled neoliberalne teorije iz sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća koja polazi od okrenute kratkoročne Philipsove krivulje odnosa inflacije i nezaposlenosti. Daju se i smjernice za novu ekonomsku politiku za optimalni ekonomski rast s naglaskom na uklanjanje diskriminacije ugroženih skupina (posebice žena i manjina) na tržištu rada.

Slijede *Osnovni elementi kretanja ponude i potražnje na tržištu rada* u poglavlju 3. koje slikovito prikazuje temeljne ekonomske pojmove kroz krivulje indiferencije, mapu krivulja indeferencije i graničnu stopu supstitucije dohotka dokolicom te optimalni izbor između dohotka i dokolice. Prikazan je Beckerov model kućanstva prema kojem odluku o participaciji u ponudi rada ne donosi pojedinac već obitelj kao temeljna jedinica društva.

Obrađena je tema elastičnosti ponude te se daje pregled čimbenika koji djeluju na elastičnost kao što su primjerice mobilnost, trošak stanovanja, stupanj obiteljske, kulturološke i socijalne povezanosti, količina informacija i drugo. Slijedi pregled potražnje za radom kroz kratkoročnu i dugoročnu potražnju za radom te kroz elastičnost potražnje za radom koja ovisi o elastičnosti potražnje za proizvodom, o omjeru troškova rada prema ukupnim troškovima, o elastičnosti ostalih *inputa*, o cijeni rada i drugomu.

Autorica u 4. poglavlju pod nazivom *Institucije na tržištu rada* obrađuje Međunarodnu organizaciju rada, sindikate, udruge poslodavaca, gospodarsko-socijalno vijeće, agencije za privremeno zapošljavanje i javne urede za zapošljavanje. Na kraju poglavlja daje se i pregled aktualnih potpora za zapošljavanje u Republici Hrvatskoj, obrađuje se politika zapošljavanja u Europskoj Uniji kroz Europski socijalni fond.

Peto poglavlje obuhvaća *Institucionalni okvir tržišta rada u Republici Hrvatskoj* kroz Zakon o radu, ugovor o radu i druge važne elemente kao što su ugovor o djelu, kolektivni ugovor, privremeno zapošljavanje, zaštita života, zdravlja i privatnosti radnika, probni rad, obrazovanje i osposobljavanje pripravnika, obveza obrazovanja i osposobljavanja za rad, radno vrijeme, odmori i stanke, plaće i naknade, Pravilnike o radu i drugo. Slijedi Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti i svi oblici pomoći, naknada i osiguranja koje slijede iz njega. Zakon o zaštiti o radu, Zakon o mirovinskom osiguranju i Zakon o zdravstvenom osiguranju čine posljednji dio 5. poglavlja.

Šesto poglavlje posvećeno je *Plaći i njezinom određivanju u Republici Hrvatskoj*. Opisana je minimalna plaća, naknada plaća, otpremnina u slučaju otkaza ugovora o radu, struktura plaće te druga materijalna prava radnika u radnom odnosu. Slijedi prikaz oporezivanja plaća u Republici Hrvatskoj i zaštita plaća uopće.

Diskriminacija na tržištu rada aktualno je u 7. poglavlju koje opisuje sve oblike diskriminacije na tržištu rada, pokazatelje koji upućuju da se radi o diskriminaciji te teorije diskriminacije na tržištu rada. Slijedi segmentacija na tržištu rada u dvojna tržišta koja se sastoje od različitih podgrupa. Opisan je pojam ružičastog, plavog, bijelog i zlatnog ovratnika te zelenih poslova.

Nezaposlenost se obrađuje u poglavlju 8. kroz mjerenje nezaposlenosti, stope nezaposlenosti, uzroke i vrste nezaposlenosti, posljedice nezaposlenosti koje mogu biti ekonomske ili socio-psihološke, te suzbijanje nezaposlenosti kroz aktivne i pasivne mjere.

Slijedi opis sive ekonomije te mogućnosti zapošljavanja otežano zapošljivih skupina, kao i putanja od nezaposlenosti do samozapošljavanja koja danas postaje nužnost za mnoge dionike tržišta rada.

Deveto poglavlje pod nazivom *Globalizacija i promjene na tržištu rada* obuhvaća pregled suvremenoga svjetskoga gospodarstva, tj. stvaranja jedinstvenoga svjetskog društva. Na tržištu rada daje se pregled uvođenja novih i ukidanja postojećih radnih mjesta, novih uvjeta na tržištu rada, suvremenih sustava socijalne sigurnosti s naglaskom na fleksigurnost kao službene europske politike zapošljavanja koju prihvaća i Republika Hrvatska kao članica Europske unije.

Ovaj udžbenik, odnosno znanstvena monografija važan je znanstveni doprinos prikaza tržišta rada, ali i izvrsno metodički prilagođen za potrebe nastavnih kolegija kao što su Ekonomija rada i Tržište rada, + dijelom i za Uvod u ekonomiju te Ekonomske teorije, te je kao takav vrlo primjeren za obrazovanje studenata ekonomije na preddiplomskoj i diplomskoj razini studiranja.

Knjiga će biti vrlo zanimljiva i intrigantna široj čitalačkoj publici koja se interesira za suvremene teorijske pristupe tržištu rada. Ona je ujedno i vrlo edukativna i informativna jer sadrži brojne aktualne informacije o tržištu rada, zakonodavstvu, pravima i mogućnostima na tržištu rada u Republici Hrvatskoj.

Knjiga svakako predstavlja izuzetan znanstveni doprinos iz teorije tržišta rada u polju ekonomije u Republici Hrvatskoj s obzirom na oskudnu ekonomsku znanstvenu literaturu domaćih autora iz područja tržišta rada.

Knjiga je i doprinos društvenom području uopće s obzirom na to da analiza tržišta rada zahtijeva interdisciplinarni pristup, te su za analizu korištene spoznaje raznih znanosti kao što su ekonomija, ekonomska politika, ekonomska povijest, sociologija, psihologije i druge.